

Doğu Akdeniz’de Enerji Rekabeti ve Güç Konfigürasyonu

Energy Competition and Power Configuration in the Eastern Mediterranean

Abdullah Mert YAZGAN*

Başvuru Tarihi: 28 Nisan 2025

Kabul Tarihi: 5 Haziran 2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Doğu Akdeniz’de keşfedilen enerji rezervleri, bölgeyi küresel enerji piyasası ve uluslararası siyaset açısından stratejik bir rekabet alanına dönüştürmüştür. Avrupa Birliği, enerji arz güvenliğini sağlamak ve Rusya Federasyonu’na olan bağımlılığını azaltmak amacıyla bu kaynakları alternatif bir tedarik hattı olarak değerlendirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa’nın enerji güvenliğini güçlendirmek için bölgedeki müttefikleriyle iş birliğini artırmakta; Rusya Federasyonu ise, enerji alanındaki etkisini sürdürme amacıyla Türkiye ile stratejik ilişkiler geliştirmekte ve bu doğrultuda dengeleyici politikalar izlemektedir. Bu makale, Doğu Akdeniz’deki enerji mücadelesini realist kuramın güç ve çıkar teması çerçevesinde ele almakta ve Avrupa Birliği’nin bölgeye yönelik enerji stratejilerini, küresel ve bölgesel aktörlerle geliştirdiği ilişkiler ekseninde analiz etmektedir. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri ile Rusya Federasyonu arasındaki rekabetin Avrupa enerji güvenliği üzerindeki yansımaları değerlendirilmekte ve Doğu Akdeniz’de şekillenen çok boyutlu güç konfigürasyonu tartışılmaktadır. Bu çerçevede, bölgedeki enerji rekabetinin sadece ekonomik değil, aynı zamanda güvenlik ve güç dengeleri ekseninde yeniden tanımlandığı savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, enerji rekabeti, realizm

Abstract

The energy reserves discovered in the Eastern Mediterranean have transformed the region into a strategic arena of competition from the perspectives of the global energy market and international politics. The European Union considers these resources as an alternative supply route to secure its energy supply and to diminish its dependence on the Russian Federation. The United States of America is enhancing its cooperation with allies in the region in order to strengthen Europe’s energy security; concurrently, the Russian Federation is developing strategic relations with Turkey to sustain its influence in the energy domain and is pursuing

---

* Bağımsız Araştırmacı, mertyazgan35@gmail.com, ORCID: 0009-0002-7412-2919.

balancing policies accordingly. This article examines the energy competition in the Eastern Mediterranean within the framework of the realist theory, focusing on the themes of power and interest, and analyzes the energy strategies of the European Union toward the region through the prism of its interactions with global and regional actors. Furthermore, the implications of the rivalry between the United States of America and the Russian Federation on European energy security are evaluated, and the multidimensional power configuration emerging in the Eastern Mediterranean is critically discussed. Within this context, it is argued that the energy competition in the region is redefined not only in economic terms but also within the axes of security and power balances.

Keywords: Eastern Mediterranean, energy competition, realism

Giriş

Uluslararası ilişkiler disiplininde enerji kaynakları, devletlerin dış politika stratejilerini belirleyen temel unsurlardan biri haline gelmiştir. Enerji, yalnızca ekonomik bir meta olmanın ötesinde; aynı zamanda jeopolitik rekabetin ve güvenlik politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bu çerçevede Doğu Akdeniz, son yıllarda keşfedilen zengin hidrokarbon rezervleriyle, küresel ve bölgesel aktörlerin enerji güvenliği stratejilerinde stratejik bir konum kazanmaktadır (Stergiou, 2024). Bölge, yalnızca enerji arzı bakımından değil; aynı zamanda bu kaynakların denetimi ve dağıtımı üzerinden şekillenen güç dengeleri açısından da önemli bir jeopolitik düğüm noktası niteliği taşımaktadır.

Coğrafi olarak Doğu Akdeniz, Akdeniz'in doğu havzasını kapsamaktadır. Bu bölge, Türkiye'nin güney kıyılarından başlayarak Suriye, Lübnan, İsrail, Filistin, Mısır, Kıbrıs Adası ve Yunanistan'ın güneydoğusunu içermektedir. Söz konusu bölge, tarihsel olarak Roma, Bizans ve Osmanlı gibi birçok imparatorluğun denetimi altında bulunmuş; deniz ticareti, enerji yolları ve askeri-stratejik geçiş hatları bakımından her dönemde önemli bir konumda yer almıştır. Dolayısıyla günümüzde ortaya çıkan enerji merkezli rekabetin, bölgenin tarihsel-stratejik öneminin güncellenmiş bir tezahürü olduğu ifade edilebilmektedir.

Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynakları, bölgedeki devletler arasında ekonomik iş birliği imkanlarının yanı sıra çatışma potansiyelini de beraberinde getirmektedir. İsrail, Mısır, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan ve Türkiye gibi bölgesel aktörler; enerji kaynaklarının işletilmesi, taşınması ve uluslararası piyasalara arzı hususlarında farklı stratejik pozisyonlar benimsemektedir. Bu durum, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması ve uluslararası hukuka dayalı egemenlik iddiaları bağlamında yaşanan anlaşmazlıkları daha da derinleştirmektedir (Anthony ve Sahlin, 2020). Öte yandan AB, enerji arz güvenliğini sağlama ve Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltma hedefi doğrultusunda Doğu Akdeniz'i alternatif bir tedarik ve geçiş bölgesi olarak konumlandırmaktadır. Bu yönüyle bölge, yalnızca bölgesel değil; küresel jeopolitik rekabetin de merkezlerinden biri haline gelmektedir.

Enerji politikalarının uluslararası ilişkilerde giderek daha belirleyici bir rol üstlenmesi, bu alandaki dinamiklerin yalnızca ekonomik çıkarlarla değil, aynı zamanda devletlerin güç projeksiyonları ve ulusal çıkar hesaplarıyla yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu çok aktörlü ve çatışmalı yapı, realizmin özellikle klasik versiyonunun sunduğu analiz çerçevesini ön plana çıkarmaktadır. Hans J. Morgenthau'nun öncüsü olduğu klasik realizm yaklaşımına göre uluslararası ilişkiler, temelinde güç mücadelesine dayanan bir alandır ve devletler, rasyonel aktörler olarak ulusal çıkarlarını maksimize etmek amacıyla hareket ederler (Morgenthau vd., 1985). Bu anlayış, Machiavelli'nin "raison d'état" (devlet aklı) ilkesinden

beslenmekte; devleti, kendi varlığını ve çıkarlarını korumakla yükümlü bir aktör olarak tanımlamaktadır (Machiavelli, 1993).

Klasik realizmde güç, yalnızca askeri kapasite ile değil; aynı zamanda ekonomik kapasiteyle de tanımlanmaktadır. Bu bağlamda enerji kaynakları, stratejik birer güç aracı haline gelmekte ve devletler arası rekabetin merkezine yerleşmektedir (Morgenthau, 1985). Özellikle enerjiye bağımlı ülkeler açısından arz güvenliği bir ulusal güvenlik meselesine dönüşürken; enerji ihraç eden ya da enerji geçiş güzergâhında bulunan ülkeler için bu kaynaklar dış politika araçlarına dönüşmektedir. Dolayısıyla realizm, enerji politikalarının analizinde yalnızca ekonomik değil, güvenlik odaklı ve güç temelli bir bakış açısı sunarak, devlet davranışlarını anlamada güçlü bir teorik dayanak oluşturmaktadır. Bu çerçevede enerji hem bir ulusal çıkar meselesi hem de uluslararası güç mücadelesinin enstrümanı olarak değerlendirilmektedir.

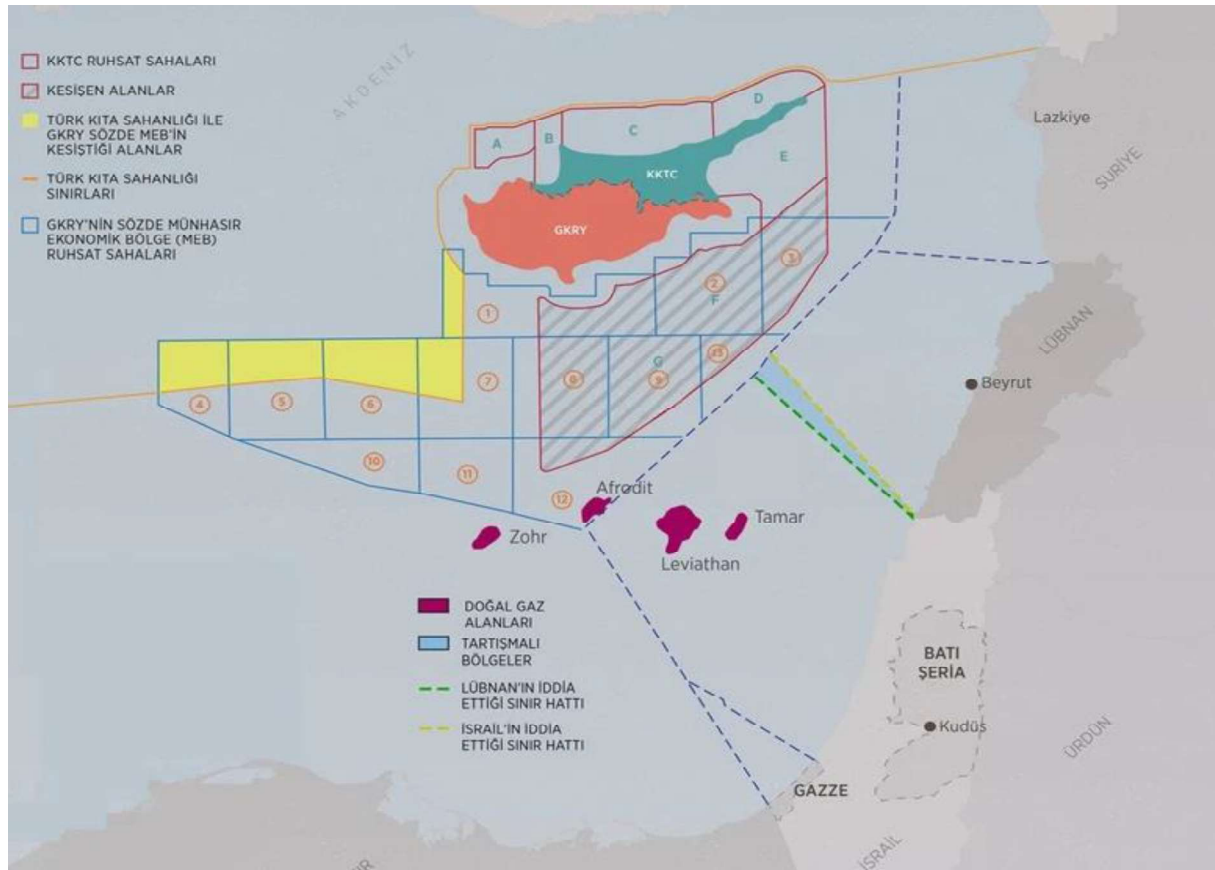
Bu çalışma, Doğu Akdeniz’deki enerji rekabetini ve buna bağlı olarak gelişen bölgesel güç dinamiklerini realist kuram çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. İlk aşamada, bölgedeki hidrokarbon rezervlerinin siyasal ve ekonomik etkileri değerlendirilecek; akabinde AB, ABD ve Rusya’nın bölgeye yönelik stratejik yaklaşımları analiz edilerek, bu aktörlerin uluslararası sistemdeki konumlanmaları irdelenecektir. Böylece, Doğu Akdeniz’in enerji politikalarının küresel güç dengeleri bağlamında nasıl şekillendiğine dair bütüncül bir değerlendirme sunulması hedeflenmektedir.

Doğu Akdeniz’de Enerji Rekabeti

Doğu Akdeniz, son yıllarda gerçekleştirilen enerji keşifleriyle uluslararası dikkatleri üzerine çeken önemli bir hidrokarbon havzası hâline gelmiştir. Bölgede yer alan doğal gaz ve petrol rezervleri, yalnızca enerji arz güvenliği açısından değil, aynı zamanda jeopolitik ve hukuki düzlemde de küresel ve bölgesel aktörler için stratejik öneme sahiptir. Özellikle 2000’li yılların başından itibaren İsrail, Mısır, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Lübnan ve Türkiye gibi ülkeler tarafından yürütülen sismik araştırmalar ve sondaj faaliyetleri, Doğu Akdeniz’in ciddi miktarda hidrokarbon potansiyeli taşıdığını ortaya koymuştur. Bu kaynaklar üzerindeki hâkimiyet iddiaları, teknik tartışmaların ötesinde, uluslararası hukukun sınırları ve egemenlik alanları üzerinden yürüten siyasi anlaşmazlıkları da beraberinde getirmiştir (Aksoy ve Merkezi, 2016).

Bu çerçevede, bölgede artan enerji rekabetinin anlaşılabilmesi açısından Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) kavramı özel bir önem kazanmaktadır. MEB, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne (UNCLOS) göre kıyı devletlerine, kara sularının ötesinde 200 deniz miline kadar olan deniz alanlarında doğal kaynakları araştırma, işletme ve yönetme yetkisi tanıyan bir deniz yetki alanı statüsüdür. MEB’ler, tam egemenlikten ziyade ekonomik münhasırlık temelinde yapılandığı için, kıyıdaş devletler arasında ciddi çıkar çatışmalarına yol açabilmektedir (Arıdemir ve Allı, 2019). Nitekim, GKRY’nin tek taraflı olarak ilan ettiği MEB ve bu alanlarda uluslararası enerji şirketlerine verdiği ruhsatlar, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) tarafından egemenlik ihlali olarak değerlendirilmiş; bu durum bölgedeki gerilimleri tırmandırmıştır.

Aşağıdaki harita, Doğu Akdeniz’de son yıllarda önem kazanan başlıca hidrokarbon sahalarını—Zohr (Mısır), Leviathan ve Tamar (İsrail), Afrodit (GKRY)—coğrafi konumlarıyla birlikte göstermektedir. Bu sahalar, hem söz konusu ülkelerin enerji politikalarının belirleyici unsurları hâline gelmiş hem de bölgedeki güç mücadelesinin merkezine yerleşmiştir.

Şekil 1: Doğu Akdeniz'de Bulunan Doğalgaz Sahaları, Kıta Sahanlığı Sınırları ve İddiaları

Doğu Akdeniz'de son yıllarda keşfedilen zengin hidrokarbon rezervleri, bölgesel enerji dinamiklerini köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu dönüşümün en somut örneklerinden biri, İsrail'in münhasır ekonomik bölgesinde yer alan Tamar ve Leviathan sahalarıdır. Tamar sahası 2009 yılında, Leviathan ise 2010'da keşfedilmiş; sırasıyla 300 ve 620 milyar metreküp (bcm) rezerv kapasitesiyle Doğu Akdeniz'in en büyük doğal gaz kaynakları arasında yer almıştır (Enerdata, 2016). Tamar sahası 2013 yılında, Leviathan ise 2019 yılında ticari üretime geçmiş ve bu sayede İsrail, doğal gaz arz güvenliğini büyük ölçüde kendi kaynaklarıyla karşılayabilen bir konuma ulaşmıştır. Bu sahaların devreye girmesi yalnızca İsrail'in enerji bağımsızlığını güçlendirmemiş, aynı zamanda ülkenin ihracat kapasitesini artırarak İsrail'i bölgesel ölçekte önemli bir enerji aktörüne dönüştürmüştür (Goldthau vd., 2024; Bahgat, 2014). Keşiflerden önce doğalgaz ihtiyacını büyük ölçüde Mısır'dan ithal eden İsrail, 2011 yılında Sina Yarımadası'nda artan güvenlik sorunları ve boru hattı saldırıları nedeniyle ciddi arz riskiyle karşı karşıya kalmış; ancak Tamar'ın üretime geçmesiyle iç talebi karşılama kapasitesi yükselmiş, Leviathan'ın da devreye girmesiyle ihracat olanakları genişlemiştir (Reuters, 2012). Bu süreçte İsrail hükümeti, doğal gazın en az %40'ının yurt içinde kullanılmasını zorunlu kılan bir yasal düzenleme ile hem iç tüketimi güvence altına almış hem de fiyat istikrarını sağlamayı hedeflemiştir. Leviathan ve Tamar sahaları, bugün hem İsrail'in enerji politikalarının temel dayanak noktalarını oluşturmakta hem de Doğu Akdeniz'deki enerji rekabetinin en kritik bileşenleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, bu kaynaklara erişimin yanı sıra egemenlik iddiaları da giderek ön plana çıkmakta; Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sınırlarına ilişkin tartışmalar bölgesel ve küresel ölçekte siyasi gerilimleri daha da derinleştirmektedir (Hochberg, 2022). Öte yandan, Leviathan ve Tamar sahalarından çıkarılan doğal gazın Avrupa pazarına ulaştırılması bağlamında, Türkiye güzergâhı, hem mevcut boru

hattı altyapısı hem de Avrupa bağlantıları sayesinde teknik ve ekonomik açıdan en uygun seçenek olarak değerlendirilmektedir (Kısacık, 2019, s. 27).

Doğu Akdeniz’deki en büyük doğal gaz keşiflerinden biri, 2015 yılında İtalyan enerji şirketi ENI tarafından keşfedilen Zohr sahasıdır (Yılmaz, 2018, s. 2). 850 bcm doğal gaz rezerviyle bölgedeki en büyük saha olarak öne çıkan Zohr, Mısır’ın enerji ithalatçısı konumundan net ihracatçı konumuna geçme hedefini güçlendirmiştir. Yıllık yaklaşık 30 bcm üretim kapasitesine sahip olan saha, Mısır’ın iç tüketimini karşılamaya yanı sıra, küresel pazarlara yönelik ihracatını artırmasına da olanak tanımaktadır. Ülkenin Idku ve Damietta LNG terminalleri, Mısır’a büyük bir avantaj sağlayarak doğal gazın sıvılaştırılmış halde Avrupa ve Asya pazarlarına ulaştırılmasını mümkün kılmaktadır (Butter, 2021, s. 74). Bununla birlikte Mısır, İsrail ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile iş birliği yaparak, Doğu Akdeniz’de üretilen doğal gazın kendi LNG tesisleri üzerinden ihracını planlamakta ve bölgesel enerji ticaretinde stratejik bir merkez olmayı hedeflemektedir.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Doğu Akdeniz’de önemli doğal gaz rezervlerine sahip ülkelerden biridir. 2011 yılında keşfedilen Afrodit sahası, 120 bcm doğal gaz rezervi ile GKRY’nin en büyük keşiflerinden biri olmuştur (Aksoy ve Merkezi, 2016, s. 3). GKRY, bu sahadan üretilen doğal gazı öncelikli olarak Avrupa pazarına yönlendirmeyi hedeflemektedir. Ancak, Afrodit sahasının ticari olarak üretime geçirilmesi konusunda maliyet, altyapı eksiklikleri ve jeopolitik engeller gibi çeşitli zorluklar bulunmaktadır. 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilen ek sondaj çalışmaları sonucunda Kalipso ve Glafkos sahalarında da doğal gaz rezervleri tespit edilmiştir. Kalipso sahasının 170-230 bcm, Glafkos sahasının ise 140-170 bcm doğal gaz rezervine sahip olduğu öngörülmektedir (Can, 2019). GKRY’nin yıllık doğal gaz ihtiyacı oldukça sınırlı olup 1-2 bcm seviyelerindedir. Bu nedenle, Afrodit, Kalipso ve Glafkos sahalarındaki rezervlerin ticari üretime geçmesi halinde ihracatçı bir ülke konumuna gelmeyi amaçlamaktadır. Ancak, GKRY’nin enerji altyapısının yetersiz olması, doğal gaz ihracatı için LNG tesisleri veya boru hatları inşasını zorunlu kılmaktadır (Sarp, 2019, s. 76). Bu çerçevede GKRY, İsrail ve Mısır ile iş birliği yaparak doğal gazını bu ülkeler üzerinden Avrupa’ya ulaştırmayı planlamaktadır. GKRY’nin Doğu Akdeniz’deki enerji denkleminde daha etkin bir rol oynayabilmesi için altyapı yatırımları, bölgesel iş birlikleri ve enerji diplomasisine ağırlık vermesi gerekmektedir.

Yunanistan, Doğu Akdeniz’de enerji kaynakları açısından sınırlı rezerve sahip olmasına rağmen, bölgesel enerji transit merkezi olma hedefi doğrultusunda önemli projelere dahil olmaktadır. Atina yönetimi, Doğu Akdeniz’de keşfedilen doğal gazın Avrupa’ya ulaştırılmasında jeostratejik konumunu avantaja çevirmeye çalışmaktadır. Özellikle EastMed Boru Hattı Projesi ve LNG altyapı yatırımları, Yunanistan’ın enerji politikalarının temel taşları arasında yer almaktadır. EastMed Boru Hattı, İsrail ve GKRY’de keşfedilen doğal gazın Girit Adası üzerinden Yunanistan’a ve oradan Avrupa’ya taşınmasını öngören bir projedir. 1900 km uzunluğundaki bu boru hattı, teknik olarak uygulanabilir olsa da yüksek maliyetler, finansman sorunları ve jeopolitik riskler nedeniyle tartışmalıdır (Şahin, 2020, s. 57). 2022 yılında ABD’nin projeye verdiği desteği çekmesi, EastMed’in geleceğini belirsiz hale getirmiştir. Buna rağmen Yunanistan, Avrupa’nın Rus gazına bağımlılığını azaltma stratejisi çerçevesinde Doğu Akdeniz gazını Avrupa’ya taşıyan alternatif güzergâhlar üzerinde çalışmaktadır. Bunun yanı sıra Yunanistan, LNG altyapısını güçlendirmeye yönelik önemli yatırımlar yapmaktadır. Revithoussa LNG Terminali, ülkenin enerji güvenliğinde kritik bir rol oynarken, yeni planlanan Aleksandrupoli LNG Terminali ile birlikte Yunanistan, Doğu Akdeniz gazını Avrupa pazarlarına taşımada önemli bir LNG hub’ı haline gelmeyi hedeflemektedir (Gidaris ve Periklis, 2021, s. 86). Bu projeler, Balkanlar ve Orta Avrupa’ya gaz tedarikinde Yunanistan’ı kilit bir oyuncu konumuna getirme potansiyeline sahiptir. Jeopolitik açıdan Yunanistan, GKRY, İsrail

ve Mısır ile enerji alanında stratejik ortaklıklar geliştirmekte ve bu iş birliklerini üçlü ve dörtlü zirvelerle kurumsallaştırmaktadır. Ancak, Türkiye ile yaşanan MEB (Münhasır Ekonomik Bölge) sınırlandırma anlaşmazlıkları, Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki enerji projelerini etkileyen en önemli faktörlerden biri olmaya devam etmektedir (Papada ve Kaliampakos, 2016). Türkiye'nin Libya ile imzaladığı deniz yetki alanları anlaşması, Atina'nın enerji planlarını doğrudan etkileyen bir gelişme olmuş ve Yunanistan'ın bölgedeki enerji projeleri için yeni müttefikler arayışına girmesine neden olmuştur. Yunanistan kendi doğal gaz rezervlerinden ziyade, bölgesel enerji transit merkezi olma hedefiyle hareket etmekte, LNG altyapı projeleri ve boru hatları aracılığıyla Avrupa'nın enerji güvenliğinde stratejik bir rol üstlenmeyi amaçlamaktadır. Ancak, bölgedeki jeopolitik dengeler, finansal engeller ve Türkiye ile yaşanan deniz yetki alanı anlaşmazlıkları, Atina'nın enerji politikaları üzerindeki en büyük sınamalar olmaya devam etmektedir.

Lübnan ve Filistin gibi ülkeler de Doğu Akdeniz'de potansiyel enerji rezervlerine sahip olmalarına rağmen, siyasi istikrarsızlık ve ekonomik kısıtlamalar nedeniyle enerji sektörlerinde beklenen ilerlemeyi kaydedememektedir. Lübnan'ın Blok 4 ve Blok 9 olarak adlandırılan deniz sahalarında yapılan araştırmalar, doğal gaz potansiyelinin yüksek olabileceğini göstermiştir (Barnes ve Palacios, 2023). Ancak, ülkenin içinde bulunduğu siyasi krizler ve İsrail ile deniz yetki alanı anlaşmazlıkları, Lübnan'ın enerji sektöründeki gelişimini ciddi şekilde sekteye uğratmaktadır.

Türkiye, enerji tüketimi açısından Avrupa'daki en büyük pazarlar arasında yer almakta olup, özellikle doğal gaz alanında büyük ölçüde dışa bağımlıdır. 2023 yılı itibarıyla Türkiye'nin yıllık doğal gaz tüketimi 55-60 milyar metreküp (bcm) seviyelerindedir ve bu tüketimin büyük bir kısmı sanayi, elektrik üretimi ve konutlarda ısınma amaçlı kullanılmaktadır (Erkalan, 2025). Ancak, Türkiye'nin kendi doğal gaz üretimi oldukça sınırlıdır ve mevcut tüketimin yaklaşık %99'u ithal edilmektedir. Türkiye'nin doğal gaz ithalatında başlıca tedarikçi ülkeler Rusya, İran ve Azerbaycan olup, bu ülkelerle uzun vadeli boru hattı anlaşmaları bulunmaktadır. Rusya'dan gelen Mavi Akım ve TürkAkım boru hatları, Türkiye'nin ithalatının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. İran'dan gelen Doğubayazıt-Boru Hattı, Azerbaycan'dan gelen TANAP (Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı) ise Türkiye'nin enerji güvenliği açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye, ithalat bağımlılığını azaltmak ve enerji arz güvenliğini artırmak amacıyla yerli doğal gaz üretimini artırmaya yönelik projelere yatırım yapmaktadır. Bu bağlamda, Karadeniz'de keşfedilen Sakarya Gaz Sahası, Türkiye'nin enerji politikalarında önemli bir dönüm noktası olmuştur. 2020 yılında keşfedilen bu sahada yaklaşık 710 bcm doğal gaz rezervi bulunduğu açıklanmıştır (Turan ve Çelikoğlu, 2023, s. 24). 2023 itibarıyla bu sahadan üretime başlanmış ve ilk aşamada yıllık 10 bcm üretim hedeflenmiştir. Türkiye, bu sahadan çıkardığı gazı 2028 yılına kadar kademeli olarak artırmayı ve yıllık tüketiminin önemli bir kısmını bu kaynakla karşılamayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla LNG (sıvılaştırılmış doğal gaz) altyapısına büyük yatırımlar yapmaktadır. ABD, Katar, Nijerya ve Cezayir'den LNG ithal eden Türkiye, bu sayede boru hattı bağımlılığını azaltarak enerji arzında esneklik sağlamayı amaçlamaktadır. Özellikle FSRU (Yüzer LNG Depolama ve Gazlaştırma Ünitesi) projeleri, Türkiye'nin enerji güvenliğini artıran önemli altyapı yatırımları arasında yer almaktadır (Kakışım, 2020, s. 264). Türkiye ayrıca, Doğu Akdeniz'de enerji arama ve sondaj faaliyetlerine de önem vermektedir. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), bölgedeki deniz yetki alanlarında keşif faaliyetlerini sürdürmekte olup, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde bölgede doğal gaz keşiflerine yönelmektedir. Ancak, GKRY ve Yunanistan ile yaşanan deniz yetki alanları ihtilafları, Türkiye'nin bu alandaki enerji politikalarını karmaşık hale getirmektedir.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki haklarını savunma stratejisi, Mavi Vatan Doktrini temelinde şekillenmektedir. Mavi Vatan, Türkiye’nin deniz yetki alanlarını koruma ve denizcilik haklarını uluslararası hukuka uygun bir şekilde savunma hedefini temsil etmektedir (Erkut, 2022, s. 4). Türkiye, Doğu Akdeniz’de kıta sahanlığı¹ sınırlarını belirlerken, uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını temel almakta ve deniz yetki alanlarını ulusal güvenliğin bir parçası olarak görmektedir. Bu çerçevede Türkiye, 2019 yılında Libya ile önemli bir deniz yetki anlaşması imzalamıştır. Türkiye-Libya Deniz Yetki Anlaşması, Yunanistan ve GKRY’nin bölgedeki yetki alanlarını genişletme çabalarına karşı Türkiye’nin en önemli diplomatik hamlelerinden biri olmuştur (Mira, 2022, s. 19). Bu anlaşma, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığı haklarını tanımlamış ve uluslararası deniz hukukuna uygun şekilde Türkiye’nin haklarını savunmasına olanak sağlamıştır. Ancak, Yunanistan ve GKRY bu anlaşmayı tanımamakta ve Türkiye’yi bölgede yalnızlaştırmaya çalışmaktadır. Türkiye ayrıca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile yaptığı anlaşmalar doğrultusunda Kıbrıs açıklarında sondaj faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye, GKRY’nin tek taraflı ilan ettiği Münhasır Ekonomik Bölge sınırlarını tanımamakta ve KKTC’nin haklarının korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda Türkiye, bölgedeki haklarını korumak amacıyla donanmasını aktif olarak kullanmakta ve Doğu Akdeniz’deki faaliyetlerini desteklemektedir.

AB, küresel enerji güvenliği politikaları çerçevesinde doğal gaz arz güvenliğini sağlamak ve enerji ithalatına olan bağımlılığını azaltmak amacıyla uzun süredir farklı tedarik kaynakları ve güzergâhları üzerinde çalışmaktadır. AB’nin yıllık doğal gaz tüketimi yaklaşık 400 milyar metreküp seviyelerindedir ve bu tüketimin yaklaşık %80’i ithalatla karşılanmaktadır (Stern, 2020, s. 392). Bu bağımlılık, Birliği dış kaynaklara karşı kırılgan hâle getirmekte; özellikle enerji arzının kesintiye uğraması durumunda ekonomik ve siyasi maliyetleri artırmaktadır. Uzun yıllar boyunca AB’nin doğal gaz ihtiyacında en büyük tedarikçi konumunda olan Rusya, Kuzey Akım 1 ve 2 gibi doğrudan boru hatları aracılığıyla Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine yüksek hacimlerde gaz sağlamıştır. Ancak 2022 yılında patlak veren Rusya-Ukrayna Savaşı, Avrupa’nın enerji güvenliği açısından ciddi bir kırılma noktası olmuştur. Savaşın başlamasıyla birlikte Kuzey Akım hatlarında yaşanan teknik ve politik aksaklıklar, gaz akışının kesilmesi ve enerji fiyatlarında yaşanan dramatik artışlar, AB’yi enerji politikalarını yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Bu dönemde, Birlik içinde Rusya’ya olan bağımlılığı azaltma yönünde güçlü bir siyasi irade oluşmuş; Moskova’ya karşı uygulanan yaptırımların enerji alanına yayılmasıyla birlikte enerji çeşitlendirmesi, arz güvenliği ve stratejik otonomi kavramları AB enerji politikalarının merkezine yerleşmiştir.

Bu bağlamda, Doğu Akdeniz bölgesi, sahip olduğu potansiyel doğal gaz rezervleriyle AB için stratejik bir alternatif tedarik kaynağı olarak öne çıkmaktadır. İsrail, Mısır ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi gibi ülkelerin deniz yetki alanlarında keşfedilen doğalgaz sahaları, hem ekonomik açıdan önemli rezervlere sahiptir hem de coğrafi olarak Avrupa’ya yakınlıkları sebebiyle lojistik avantaj sunmaktadır. AB, bu kaynakları Avrupa pazarına entegre etme hedefiyle 2013 yılından itibaren EastMed Boru Hattı Projesini gündemine almıştır. Bu proje kapsamında, İsrail ve GKRY’nin deniz sahalarındaki gazın Girit üzerinden Yunanistan’a, oradan da İtalya ve diğer Avrupa ülkelerine ulaştırılması planlanmıştır (Peker, 2019, s. 101). Proje ilk aşamada yıllık 10 milyar metreküp kapasiteli olarak tasarlanmış, gelecekte bu kapasitenin 20 milyar metreküpe çıkarılması hedeflenmiştir. Ancak EastMed Projesi, bugüne kadar ekonomik ve jeopolitik nedenlerle somut bir ilerleme kaydedememiştir. Projenin yaklaşık 6-7 milyar

¹ Kıyı devletinin, kara kıyısından itibaren deniz tabanı ve altındaki doğal kaynaklar üzerinde egemenlik haklarını kullanabildiği, uluslararası hukuk çerçevesinde genellikle 200 deniz miline kadar uzanan ve deniz tabanının kıta kara parçasının doğal uzantısını teşkil eden alanı ifade etmektedir. Bu alan içerisinde kıyı devletine, petrol, doğal gaz ve mineraller gibi deniz tabanı kaynaklarını araştırma, işletme ve koruma yetkisi tanınmaktadır.

Euro'yu bulması beklenen yüksek maliyeti, deniz altı derinliklerinin teknik zorlukları, boru hattının geçeceği güzergâhlarda yaşanan siyasi anlaşmazlıklar ve özellikle Türkiye'nin projeye karşı olan net duruşu gibi faktörler projeyi karmaşıklaştırmıştır. Ayrıca 2022 yılında ABD'nin projeye verdiği siyasi desteği geri çekmesi, projenin geleceğini daha da belirsiz hâle getirmiştir. Her ne kadar EastMed hâlen Avrupa Komisyonu'nun Ortak Çıkar Projeleri (PCI) listesinde yer alsa da, yatırım kararı henüz alınmamış ve uygulama aşamasına geçilememiştir.

Şekil 2: EastMed Boru Hattı Projesi

AB ve Türkiye'nin Doğu Akdeniz'den doğal gaz tedarik etme planları, bölgedeki enerji denkleminin temel unsurlarından biri haline gelmiştir. AB, bölgedeki kaynakları Avrupa'ya ulaştırarak enerji arz güvenliğini artırmayı ve Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmayı hedeflerken, Türkiye hem kendi enerji ihtiyacını karşılamak hem de transit ülke olarak bölgesel enerji ticaretinde söz sahibi olmak istemektedir. Bu durum, Doğu Akdeniz'deki enerji rekabetinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamakta ve bölgedeki enerji projelerinin geleceğini belirlemektedir.

Doğu Akdeniz'de AB-ABD-Rusya Üçgeni ve Güç Rekabeti

Uluslararası ilişkiler disiplininde en köklü ve etkili yaklaşımlardan biri olan realizm, özellikle büyük güçler arasındaki rekabeti ve çatışmaları açıklama konusundaki analitik kapasitesiyle öne çıkmaktadır. Klasik realizm anlayışının öncülerinden biri olan Hans Morgenthau, uluslararası siyaseti, insan doğasında var olduğuna inandığı güç arayışının bir yansıması olarak değerlendirmektedir (Yiğit ve Gürel, 2020). Morgenthau'ya göre devletler, dış politikalarını evrensel ahlaki ilkeler doğrultusunda değil, ulusal çıkarların gerekleri ve bu çıkarların korunmasına hizmet eden güç hesapları üzerinden belirlemektedir. Bu bağlamda uluslararası sistem, ahlaki normlardan ziyade çıkarın ve gücün belirleyici olduğu bir rekabet alanı olarak tanımlanmaktadır (Morgenthau vd., 1985).

Klasik realizm anlayışında devlet, uluslararası sistemin temel ve rasyonel aktörü olarak kabul edilmektedir. Devletler, doğaları gereği güvenliklerini sağlamak, egemenliklerini korumak ve çıkarlarını maksimize etmek amacıyla hareket etmektedirler. Morgenthau'ya göre bu çıkarlar çoğu zaman güçle tanımlanmakta, bu nedenle dış politika da söz konusu çıkarların korunması ve genişletilmesine yönelik bir araç işlevi görmektedir. Uluslararası sistemin anarşik yapısı, yani üzerinde otorite kurabilecek merkezi bir yapıdan yoksun oluşu, devletleri kendi

güvenliklerini sağlamak adına güç mücadelesine yönlendirmektedir. Bu durum ise uluslararası siyasetin doğal hâlini çatışma, rekabet ve istikrarsızlıkla tanımlamaktadır (Morgenthau, 1958).

Klasik realist yaklaşım, özellikle büyük güçlerin kendi aralarındaki ilişkileri açıklamada işlevsel bir çerçeve sunmaktadır. Zira büyük güçler, sadece kendi güvenliklerini sağlamaya değil, aynı zamanda diğer aktörler üzerinde nüfuz kurmaya, ittifaklar inşa etmeye ve enerji hatları gibi stratejik kaynaklar üzerindeki denetimlerini artırmaya çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda güç dengesi ilkesi, klasik realizmde uluslararası sistemin istikrarını korumaya yönelik temel bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir. Devletler, herhangi bir aktörün sistemde baskın hâle gelmesini engellemek adına ittifak kurma, askerî varlık gösterme veya enerji gibi stratejik araçları kullanma yoluna gitmektedirler (Sørensen vd., 2022).

Realizmin sunduğu bu kuramsal çerçeve, enerji güvenliği ve enerji kaynakları üzerindeki rekabetin analizinde de açıklayıcı bir nitelik taşımaktadır. Zira enerji kaynakları yalnızca ekonomik değer taşıyan mallar olarak değil, aynı zamanda jeopolitik güç araçları olarak değerlendirilmektedir (Baylis vd., 2020). Morgenthau’nun devlet davranışlarını çıkar ekseninde açıklaması, enerji gibi stratejik kaynakların ulusal güvenlik ve dış politika ile nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır. Enerjiye erişim, enerji yollarının kontrolü ve bu kaynakların dağıtımına ilişkin politikalar, realist teori açısından devletlerin güç kapasitelerini yeniden üretme ve yayma çabasının bir parçası olarak ele alınmaktadır.

Bu bağlamda, Doğu Akdeniz bölgesinde son yıllarda yoğunlaşan enerji keşifleri ve buna bağlı olarak artan stratejik rekabet, klasik realizmin öngörülerıyla uyumlu bir tablo sunmaktadır. ABD, Rusya ve AB gibi küresel aktörlerin bölgede yürüttüğü politikalar, yalnızca enerjiye erişim amacını değil, aynı zamanda söz konusu kaynakların kontrolü yoluyla bölgesel ve küresel güç dengelerine yön verme çabalarını da içermektedir. Enerji kaynakları üzerinden şekillenen bu çok aktörlü mücadele, klasik realizmin “güç ve çıkar” temelli analiz çerçevesiyle anlamlandırılabilir. Morgenthau’nun ifadesiyle, devletler arasındaki ilişkiler, ahlaki ideallerin değil, güç dengesi ve çıkar çatışmasının belirlediği bir düzende şekillenmektedir.

ABD, Doğu Akdeniz bölgesindeki stratejik çıkarlarını, büyük ölçüde Rusya’nın bölgedeki etkisini sınırlamak ve Avrupa’nın enerji güvenliğini sağlamak amacıyla şekillendirmektedir. Bu bağlamda, ABD’nin bölgedeki politikaları, yalnızca doğrudan enerji kaynaklarına erişim sağlamaktan çok, Rusya’nın enerji üzerindeki tekeli kırımayı ve Avrupa’nın bu enerjiye olan bağımlılığını azaltmayı hedeflemektedir. ABD için Doğu Akdeniz’deki en önemli mesele, Rusya’nın Avrupa’ya doğalgaz ve petrol sağlama konusundaki hakimiyetinin sınırlanmasıdır (Sıvış, 2019, s. 2181). Bu sebeple, ABD’nin bölgedeki enerji politikaları, yalnızca bölgesel güvenliği değil, küresel enerji dinamiklerini değiştirmeyi ve Rusya’nın bölgesel gücünü zayıflatmayı hedeflemektedir. ABD’nin bölgedeki çıkarları hem ulusal güvenlik hem de küresel strateji açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bu çıkarların başında, Rusya’nın enerji bağımsızlığını engellemek, enerji hatlarının çeşitlendirilmesini sağlamak ve Avrupa’nın bu bağımlılığı azaltmasına yardımcı olmak gelmektedir. Rusya’nın, Avrupa’yı enerji konusunda etkileme gücü, bölgedeki enerji rotalarının ve altyapı projelerinin stratejik önemini artırmıştır. Bu noktada ABD’nin bölgedeki politikaları, Avrupa ile olan ittifakını güçlendirme amacını taşıırken, Rusya’nın enerji piyasasındaki gücünü dengeleyecek yeni enerji hatlarının kurulmasını teşvik etmektedir.

ABD’nin Yunanistan’a olan desteği de bu bağlamda daha anlaşılır hale gelmektedir. Yunanistan hem coğrafi hem de stratejik olarak, Rusya’nın enerji tekeli kırma noktasında önemli bir rol oynama potansiyeline sahiptir. Yunanistan’ın enerji altyapısına yaptığı yatırımlar ve bölgesel iş birlikleri, Rusya’nın Doğu Akdeniz üzerinden Avrupa’ya enerji taşımak suretiyle oluşturduğu güç dengesini bozmayı amaçlamaktadır. Bu noktada ABD, Yunanistan ile olan ittifakını

pekiştirerek, bölgedeki enerji hatlarının çeşitlendirilmesi ve Rusya'nın etkisinin zayıflatılması adına önemli bir işlev üstlenmektedir. Yunanistan'ın AB ile olan ilişkileri de ABD'nin Doğu Akdeniz'deki stratejilerinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Yunanistan, 1974'ten itibaren, Türkiye ile yaşadığı sorunları AB çerçevesinde ele almış ve bu sorunun çözülmesi için AB destekli politikalar geliştirmiştir. ABD, bu durumu kendi stratejik çıkarları doğrultusunda kullanarak, Yunanistan'ı, Rusya'nın etkisini kırarak bir güç olarak desteklemektedir. Yunanistan'ın AB'ye üyeliği ve AB içindeki stratejik rolü, ABD'nin bölgedeki enerji güvenliğine yönelik hedefleriyle paralellik arz etmektedir. Yunanistan'ın AB çerçevesinde hareket etmesi, ABD'nin Rusya ile olan enerji rekabetinde Avrupa'nın bağımsızlık kazanması için önemli bir adım olarak görülmektedir.

ABD'nin bölgedeki stratejisinin bir diğer önemli unsuru, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının Avrupa'ya ulaşmasını sağlayacak alternatif enerji hatlarının oluşturulmasına yönelik çabalarına odaklanmaktadır. Burada, ABD'nin, Yunanistan, Kıbrıs ve İsrail gibi ülkelerle işbirliği yaparak, Rusya'nın etki alanını daraltmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, ABD'nin, Doğu Akdeniz'deki doğal gaz ve petrol keşiflerinin, AB'nin enerji arz güvenliğini artırmaya yönelik önemli fırsatlar sunduğunu da kabul ettiği söylenebilir (Harunoğulları, 2020, s. 465). Bu bağlamda ABD, enerji hatlarının çeşitlendirilmesi ve Avrupa'nın enerji kaynaklarına erişiminin artırılması için, bölgedeki ülkelerle daha güçlü ekonomik ve diplomatik ilişkiler geliştirmektedir. ABD'nin Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki stratejik etkisini sınırlama çabası, aynı zamanda Rusya'nın enerji pazarındaki dominant rolünü kırmaya yönelik bir adım olarak değerlendirilmelidir (Lutterbeck ve Engelbrecht, 2009, s. 387). ABD'nin bölgedeki stratejisi, sadece enerji hatlarının çeşitlendirilmesi değil, aynı zamanda Avrupa'nın enerji güvenliğinin sağlanması açısından da kritik öneme sahiptir. Bu durum, ABD'nin Doğu Akdeniz'deki politikasının, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve askeri bir boyut da taşıdığını göstermektedir. ABD'nin bölgedeki güçlü askeri varlığı hem enerji kaynaklarının korunmasını sağlamak hem de Rusya'nın etki alanını daraltmak amacıyla stratejik bir araç olarak kullanılmaktadır.

Rusya, Doğu Akdeniz bölgesindeki stratejilerini hem bölgesel nüfuzunu pekiştirmek hem de Avrupa'nın enerji güvenliği üzerindeki etkisini sürdürmek amacıyla şekillendirmektedir. Bu stratejinin bir parçası olarak, Rusya, Yunanistan'ın karşısında Türkiye'yi desteklemekte ve özellikle enerji politikaları bağlamında Türkiye'nin bölgesel güç olmasına olanak tanımaktadır. Rusya'nın bu tutumu, bölgedeki güç dengesini kendi lehine çevirmeyi hedefleyen bir dizi stratejik kararın sonucudur.

Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki tutumu, genel olarak Yunanistan'ın karşısında Türkiye'yi desteklemeye yönelik bir politikaya dayanmaktadır (Bardakçı, 2022, s. 522). Bunun temel nedeni, Rusya'nın Avrupa'ya enerji sevk eden hatlar üzerindeki kontrolünü sürdürme isteğidir. Yunanistan, AB ile olan ilişkileri ve enerji projeleri nedeniyle Rusya'nın enerji hatları üzerindeki denetimini tehdit eden bir ülke konumundadır. Bu sebeple, Rusya, Yunanistan'ın enerji politikalarını engellemek amacıyla Türkiye ile daha yakın bir iş birliği geliştirmiştir. Türkiye hem stratejik konumu hem de enerji altyapıları açısından Rusya'nın çıkarlarına uygun bir partner olarak görülmektedir. Bu bağlamda, Rusya, Türkiye'nin bölgesel güç olmasını destekleyerek, Yunanistan'a karşı dengeleyici bir güç oluşturmak istemektedir. Türkiye'nin, Rusya'nın enerji hatları üzerindeki stratejik önemi giderek artarken, Rusya'nın bölgedeki diğer aktörlerle olan ilişkileri de Türkiye üzerinden şekillenmektedir. Örneğin, Rusya, Suriye'deki iç savaş sırasında Türkiye ile iş birliği yaparak, bölgesel istikrarsızlıkları kendi lehine çevirmeye çalışmış, böylece Doğu Akdeniz'deki stratejik üstünlüğünü sürdürmeyi amaçlamıştır.

Türk Akımı, Rusya’nın Doğu Akdeniz’deki stratejik hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu boru hattı, Rusya’nın doğrudan Türkiye üzerinden Avrupa’ya doğalgaz sevk etmesine olanak tanıyan önemli bir altyapı projesidir (Karagöl ve Kızılkaya, 2015, s. 4). Türk Akımı, yalnızca enerji hatlarının çeşitlendirilmesi açısından değil, aynı zamanda Rusya’nın bölgedeki stratejik nüfuzunu artırmak için de büyük bir öneme sahiptir. Türkiye, bu projeyi kabul ederek, Rusya ile daha yakın bir enerji ilişkisi kurmuş ve bölgedeki enerji rotalarının yeniden şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Rusya, Türk Akımı üzerinden Türkiye’nin enerji güvenliğini sağlamayı amaçlamakta ve aynı zamanda Avrupa’ya yönelik enerji sevkiyatını kontrol etme gücünü elde etmektedir (İlter ve Kınık 2017, s. 194). Bu durum, Rusya’nın Türkiye’yi bölgesel bir güç olarak destekleme politikasının bir parçası olarak görülebilir. Türkiye’nin, Rusya’nın enerji politikaları açısından önemli bir partner olması, aynı zamanda Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki stratejik konumunu pekiştirmekte ve Rusya’nın bu konumdan yararlanmasına olanak tanımaktadır. Böylece, Rusya, Türk Akımı gibi projeler aracılığıyla Türkiye’yi ekonomik ve enerji açısından daha güçlü kılarken, bölgedeki stratejik hedeflerine de ulaşmaktadır.

Rusya’nın Doğu Akdeniz’deki enerji stratejisi, bölgedeki enerji kaynaklarının kontrol edilmesi ve Avrupa’ya enerji sevkiyatının güvence altına alınması ile doğrudan ilişkilidir. Rusya, özellikle Doğu Akdeniz gazı üzerinden Avrupa ile olan enerji bağlantılarının tekeline sahip olmayı hedeflemektedir. Ancak Rusya, bu süreçte Türkiye’nin güçlenmesini desteklemektedir; zira Türkiye, Rusya’nın çıkarlarıyla örtüşen bir aktör olarak, bölgedeki stratejik denetimini artırmasına katkı sağlamaktadır. Rusya’nın enerji piyasasında güçlü bir oyuncu olarak kalabilmesi için, Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarının kontrolünün kendi çıkarlarına uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Rusya, Türkiye’nin bölgesel bir güç olarak yükselmesini ve Doğu Akdeniz’deki enerji altyapılarını yönetmesini desteklemektedir. Türkiye’nin bu stratejik yükselişi, Rusya’nın Avrupa’ya enerji sevk edebilme kapasitesini güvence altına almak için kritik bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Rusya, Türkiye’nin bölgesel olarak daha güçlü hale gelmesiyle, kendi enerji çıkarlarının daha güvenli bir şekilde korunacağını düşünmektedir. Ancak, Rusya’nın aynı zamanda temkinli bir yaklaşım sergilediği de unutulmamalıdır. Türkiye’nin, Rusya üzerinden Avrupa’ya doğalgaz taşıyan hatları kontrol etmesi, Rusya’nın Avrupa’daki enerji piyasasında daha az etki sahibi olmasına yol açabilir. Bu nedenle, Rusya, Türkiye’nin bölgesel güç olmasına destek verirken, aynı zamanda Türkiye’nin enerji politikalarını da denetlemek istemektedir. Bu denetim hem bölgesel istikrarsızlıkların önlenmesi hem de Rusya’nın enerji stratejisinin güvende tutulması açısından önemlidir.

Türkiye, Doğu Akdeniz bölgesindeki stratejik önemini, özellikle son yıllarda artan jeopolitik rekabet ve enerji keşiflerinin etkisiyle giderek daha belirgin hale getirmiştir. Türkiye’nin bu bölgedeki politikası, özellikle “Mavi Vatan” doktrini ekseninde şekillenmekte; deniz yetki alanlarındaki egemenlik haklarını savunmayı ve bölgesel bir güç olarak konumunu pekiştirmeyi hedefleyen bütüncül bir stratejiye dayanmaktadır. Mavi Vatan, Türkiye’nin denizlerdeki sınırlarının, karasal sınırları kadar önemli olduğunu vurgulayan ve deniz egemenliği ile enerji güvenliği arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir konsepttir. Türkiye, bu stratejiyle Doğu Akdeniz’deki enerji geçiş yollarında söz sahibi olmayı, deniz sınırlarında hakkaniyetli bir paylaşım sağlamayı ve bölgedeki güç dengesini kendi lehine çevirmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki stratejik vizyonu, Mavi Vatan doktrininde açıkça görülmektedir. Mavi Vatan, yalnızca askeri ya da güvenlik odaklı bir strateji değil, aynı zamanda Türkiye’nin ekonomik, ticari ve enerji çıkarlarını da gözetken bir politika setidir. Bu doktrin, Türkiye’nin denizlerdeki haklarını savunarak, sadece güvenlik alanında değil, aynı zamanda denizlerdeki enerji ve doğal kaynakların paylaşımında da söz sahibi olmayı

hedeflemektedir. Türkiye, bu stratejisini, deniz sınırlarını tanıyan bir harita üzerinde tasarlayarak, Akdeniz'in ortasında yer alan kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge (MEB) haklarını savunmuştur (İstikbal ve Boyraz, 2019, s. 73). Mavi Vatan doktrininin en önemli unsurlarından biri, Türkiye'nin Akdeniz'deki deniz sınırlarının genişletilmesi ve bu bölgelerdeki doğal kaynaklardan faydalanılmasıdır. Türkiye'nin, Akdeniz'in doğusunda ve güneydoğusunda, Kıbrıs'ın etrafındaki deniz alanlarında keşfedilen doğalgaz ve petrol rezervleri üzerine yaptığı hamleler, bölgedeki stratejik gücünü artırmaya yönelik bir adımdır. Bu hamle, Türkiye'nin ulusal güvenliğini güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik çıkarlarını da koruma amacı taşır. Türkiye, denizlerdeki egemenliğini güçlendirmek için hem askeri hem de diplomatik araçları kullanmaktadır. Özellikle Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlıkları ve deniz yetki alanları üzerinde daha fazla hak talep etmesi, Türkiye'nin bölgesel güç olma yolundaki adımlarını pekiştirmiştir. Bu, aynı zamanda Türkiye'nin deniz gücünü artırma ve bölgedeki güç dengesini kendi lehine değiştirme amacına hizmet etmektedir.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki rolünü güçlendiren en önemli faktörlerden biri, bölgedeki enerji geçiş yollarındaki stratejik tutumudur. Türkiye, bölgedeki enerji kaynaklarının uluslararası pazarlara taşınmasında kritik bir köprü görevi görmektedir (Erkan, 2023, s. 144). Hem kendi enerji güvenliğini sağlamak hem de bölgesel enerji projelerinden fayda sağlamak amacıyla Türkiye, enerji stratejisini büyük ölçüde çeşitlendirmiştir. Türkiye'nin enerji politikaları, hem doğrudan enerji kaynaklarına erişim sağlamak hem de Avrupa'ya enerji transitini güvence altına almak için şekillenmiştir. Doğu Akdeniz'deki enerji potansiyeli, Türkiye için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bölgedeki enerji keşifleri ve özellikle doğal gaz kaynaklarının varlığı, Türkiye'nin hem ekonomik büyümesine katkı sağlayacak hem de bölgesel enerji geçiş yollarındaki stratejik rolünü pekiştirecektir. Türkiye, bu kaynaklardan faydalanmak için çeşitli uluslararası iş birlikleri geliştirmiş ve bölgedeki enerji politikalarında önemli bir aktör haline gelmiştir. Türkiye'nin kendi kıta sahanlığındaki enerji projeleri ve bölgede gerçekleştirilen sondaj faaliyetleri, ülkenin enerji güvenliği stratejisiyle doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte, Türkiye'nin enerji stratejisi sadece kendi çıkarları doğrultusunda değil, aynı zamanda bölgesel enerji hatlarının çeşitlendirilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Türkiye, Rusya, Azerbaycan ve diğer enerji üretici ülkelerle yaptığı anlaşmalarla hem enerji transitinin güvencesini sağlamakta hem de bölgedeki enerji kaynaklarının güvenli ve istikrarlı bir şekilde kullanılmasını teşvik etmektedir. Türkiye, enerji projeleri aracılığıyla hem bölgesel iş birliğini güçlendirmeyi hem de kendi stratejik etkisini artırmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin enerji güvenliğini sağlayan projelerden biri olan Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Türkiye'nin hem doğalgaz ithalatını çeşitlendirmesini hem de enerji geçiş yollarındaki stratejik rolünü güçlendirmesini sağlayan önemli bir projedir. TANAP, aynı zamanda Türkiye'nin bölgesel enerji politikalarını şekillendiren ve bölgedeki enerji güvenliğini pekiştiren bir unsurdur. Türkiye'nin bu tür projelere verdiği önem, Doğu Akdeniz'deki stratejik vizyonunun bir parçası olarak görülmektedir.

Sonuç

21. yüzyılın başlarından itibaren gerçekleştirilen enerji keşifleriyle Doğu Akdeniz, yalnızca bir jeopolitik çekişme alanı olmaktan çıkmış; aynı zamanda enerji güvenliği, uluslararası hukuk, deniz yetki alanları ve büyük güç rekabetinin iç içe geçtiği karmaşık bir stratejik denklem haline gelmiştir. Bölgedeki hidrokarbon kaynaklarının varlığı, enerji arzının çeşitlendirilmesi ve bağımlılık ilişkilerinin yeniden şekillendirilmesi açısından küresel aktörler için cazip bir fırsat sunarken; bu kaynakların paylaşımı ve işletilmesi ise bölgesel aktörler arasında kalıcı anlaşmazlıklara neden olmaktadır. Bu bağlamda Doğu Akdeniz, sadece enerji kaynaklarının paylaşımı üzerinden değil, bu paylaşımın doğurduğu stratejik ve siyasal sonuçlar üzerinden de uluslararası ilişkiler literatüründe öncelikli bir inceleme konusu haline gelmiştir.

Realist uluslararası ilişkiler teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, Doğu Akdeniz’deki gelişmeler klasik güç siyaseti dinamiklerini açık biçimde yansıtmaktadır. Realizmin temel varsayımlarından biri olan güç ve güvenlik eksenli dış politika davranışları, bölgede yer alan aktörlerin pozisyonları ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Enerji kaynaklarının kontrolü, kıta sahanlıklarının sınırlandırılması, deniz yetki alanlarının tanınması ya da reddedilmesi gibi meseleler; devletlerin hayatta kalma güdüsü, egemenlik alanlarını genişletme arzusu ve stratejik üstünlük sağlama amacıyla şekillenen dış politika tercihlerinin temelini oluşturmaktadır.

ABD, AB ve Rusya gibi küresel aktörler, Doğu Akdeniz’deki enerji potansiyelini yalnızca ekonomik bir değer olarak değil, aynı zamanda jeopolitik bir kaldıraç olarak değerlendirmektedir (Dönmez, 2022, s. 193). ABD, bölgedeki politikalarını, Avrupa’nın enerji güvenliğini artırmak ve Rusya’nın enerji tekeli kırma amacıyla şekillendirmekte; bu doğrultuda Yunanistan, İsrail ve GKRY ile olan iş birliklerini stratejik ortaklıklara dönüştürmektedir. AB ise, enerji arz güvenliğini sağlamak ve Rusya’ya olan bağımlılığı azaltmak adına Doğu Akdeniz enerji kaynaklarını önemli bir alternatif olarak görmektedir. Bu stratejik yaklaşım, AB’nin dış politikasında enerji güvenliği boyutunun giderek daha fazla ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Rusya ise, mevcut enerji tekeli koruma gayretiyle Türkiye ile kurduğu stratejik iş birlikleri sayesinde hem bölgesel dengeyi etkilemekte hem de Avrupa pazarına erişimini güvence altına alma hedefini sürdürmektedir.

Türkiye’nin konumu ise, bölgesel ve küresel enerji politikalarının kesişim noktasında şekillenmektedir. Türkiye hem kendi enerji ihtiyacını karşılamak hem de enerji geçiş yolları üzerindeki kontrolünü artırmak amacıyla Doğu Akdeniz’deki faaliyetlerini yoğunlaştırmakta; bu süreçte "Mavi Vatan" doktrini temelinde egemenlik iddialarını savunmaktadır. Türkiye’nin Libya ile imzaladığı deniz yetki alanı anlaşması, Doğu Akdeniz’deki dengeyi önemli ölçüde etkilemiş ve GKRY-Yunanistan-İsrail üçgeninde şekillenen enerji ittifaklarına karşı alternatif bir blok oluşturulmasının önünü açmıştır. Bu gelişmeler, enerji rekabetinin klasik diplomatik sınırların ötesine taşındığını ve askeri, siyasi, ekonomik unsurların iç içe geçtiği yeni bir güç mücadelesine dönüştüğünü göstermektedir.

Bölgesel düzlemde ise enerji projelerinin teknik fizibilitesinden ziyade, siyasi uygunluk ve ittifak yapılarına dayalı olarak şekillenmesi dikkat çekicidir. EastMed gibi yüksek maliyetli ve siyasi olarak tartışmalı projeler, yalnızca ekonomik gerekçelerle değil, aynı zamanda bölgesel aktörlerin birbirlerine olan güven düzeyi, ABD ve AB gibi güçlerin politik iradesi ve Türkiye’nin bölgedeki dışlanmış pozisyonu üzerinden değerlendirilmektedir. Bu noktada enerji diplomasisi, klasik enerji mühendisliğinden çok daha fazla jeopolitik hesaplamalara dayanmaktadır.

Bütün bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, Doğu Akdeniz’de enerji kaynakları etrafında şekillenen rekabetin önümüzdeki dönemde de süreceği öngörülebilir. Ancak bu sürecin, yalnızca ekonomik çıkarlar temelinde değil, bölgesel güç projeksiyonları, güvenlik mimarileri, ittifak sistemleri ve hukuki statü tartışmaları gibi çok boyutlu parametreler üzerinden gelişeceği açıktır. Realist kuramın öngördüğü gibi, devletlerin kendi çıkarlarını maksimize etme ve güç dengesini lehine çevirme çabaları, Doğu Akdeniz’deki enerji mücadelesinin temel dinamiği olmaya devam edecektir.

Bölgesel barış ve istikrarın sağlanması, ancak enerji kaynaklarının paylaşımı ve işletilmesi konusunda çok taraflı, kapsayıcı ve uluslararası hukuka uygun bir çerçeve oluşturulmasıyla mümkün olabilir. Bu bağlamda, enerji kaynaklarının bir çatışma unsuru olmaktan çıkarılarak iş birliği temelli bir düzleme taşınması hem bölgesel güvenliğe hem de küresel enerji arz güvenliğine katkı sağlayacaktır. Aksi takdirde, Doğu Akdeniz’de enerji denklemi, yalnızca

ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve askeri gerilimleri besleyen bir kriz alanı olmayı sürdürecektir.

Kaynakça

- Aksoy, M., & Merkezi, S. A. (2016). *Doğu Akdeniz enerji rekabeti*. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, İnsamer, 23.
- Anthony, I. & Sahlin, M. (23 Ekim 2020). *Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanı ihtilafları: Neden şimdi ve neden değil?* <https://www.sipri.org/commentary/essay/2020/maritime-disputes-eastern-mediterranean-why-and-why-now> (Erişim tarihi: 24 Nisan 2025)
- Arıdemir, H., & Allı, Ç. (2019). Doğu Akdeniz bölgesindeki münhasır ekonomik bölge tartışmalarının analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 188–202.
- Bahgat, G. (2014). Alternative energy in Israel: Opportunities and risks. *Israel Affairs*, 20(1), 1–18.
- Bardakçı, M. (2022). *Turkey and the major powers in the Eastern Mediterranean crisis from the 2010s to the 2020s*. Comparative Southeast European Studies, 70(3), 516-539.
- Barnes, C. & Palacios, Z. (5 Ekim 2023). *Lebanon, what’s next?* <https://www.spglobal.com/commodity-insights/en/research-analytics/lebanon-whats-next> (Erişim tarihi: 25 Nisan 2025)
- Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (Eds.). (2020). *The globalization of world politics: An introduction to international relations*. Oxford University Press.
- Butter, D. (2021). *Egypt’s energy ambitions and its Eastern Mediterranean policy*. Eastern Mediterranean in Uncharted Waters: Perspectives on Emerging Geopolitical Realities, 45-51.
- Can, F. (31 Aralık 2019). *Doğu Akdeniz’de ne kadar doğal gaz rezervi var?* <https://tr.euronews.com/2019/12/31/dogu-akdeniz-ne-kadar-dogal-gaz-rezervi-var-en-buyuk-pay-i-hangi-ulkeler-alacak> (Erişim tarihi: 25 Nisan 2025)
- Dönmez, S. (2022). *Doğu Akdeniz’de bölgesel güvenlik sorunu: Enerji ve ittifaklar*. Bilge Strateji, 13(24), 186-208.
- Eçen, A. F., Bulut, S., & Ayçin, T. (2021). *Doğu Akdeniz meselesinde Yunan lobisinin Türkiye karşıtı faaliyetleri*. İletişim ve Diplomasi, (6), 111-137.
- Ellinas, C., Roberts, J. & Tzimitras, H. (1 Ağustos 2016). *Hydrocarbon developments in the Eastern Mediterranean*. https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/Atlantic%20Council-Hydrocarbon%20Developments%20in%20the%20Eastern_Mediterranean.pdf (Erişim tarihi: 24 Nisan 2025)
- Enerdata. (29 Şubat 2016). *Leviathan partners aim to accelerate gas field development*. <https://www.enerdata.net/publications/daily-energy-news/leviathan-partners-aim-accelerate-gas-field-development-israel.html> (Erişim tarihi: 24 Nisan 2025)

- Erkalan, B. (24 Ocak 2025). *Türkiye’nin bu yıl 53,2 milyar metreküp doğal gaz tüketeceği öngörüldü*. <https://www.aa.com.tr/tr/enerjiterminali/dogal-gaz/turkiyenin-bu-yil-53-2-milyar-metrekup-dogal-gaz-tuketecegi-ongoruldu/47057> (Erişim tarihi: 25 Nisan 2025)
- Erkan, H. S. (2023). Türkiye’nin Orta Asya’da ne işi var? In F. Kaya (Ed.), *Türkiye’nin orada ne işi var? Türkiye’nin bölge ülkeleriyle ilişkileri* (ss. 139–152). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erkut, F. N. (2022). *Türkiye’nin yeni strateji arayışları: Mavi Vatan Doktrini*.
- Gidaris, D., & Gogas, P. (2021). *Natural gas networks in Greece: The present and the prospects of the future*.
- Goldthau, A. C., Richert, J., & Stetter, S. (2024). Leviathan awakens: Gas finds, energy governance, and the emergence of the Eastern Mediterranean as a geopolitical region. *Review of Policy Research*, 41(2), 310-328.
- Grand, J. A., Saab, B., Benitez, J., & Kramer, F. (2017). *Toward a strategy for the Mediterranean*. Atlantic Council.
- Harunoğulları, M. (2020). *Doğu Akdeniz enerji havzası: Bölge üzerinde yaşanan uluslararası anlaşmazlık ve rekabet*. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 455-481.
- Hochberg, M. (2022). *Israel's Energy Potential: Securing the Future*. Middle East Institute.
- İlter, E., & Kınık, H. (2017). *Türkiye’nin enerji denklemi: Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı ve Türk Akımı*. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (18), 185-200.
- İren, A. A., & Atlı, M. (2022). *Neo-realist perspektiften Doğu Akdeniz ve enerji güvenliği*. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 325-342.
- İstikbal, D., & Boyraz, H. M. (2019). *Doğu Akdeniz enerji kaynaklarına ekonomi-politik bir yaklaşım*. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 3(5), 69-86.
- Jervis, R. (1994). *Hans Morgenthau, realism, and the scientific study of international politics*. *Social Research*, 853-876.
- Kakışım, C. (2020). *Türkiye’nin bölgesel doğal gaz merkezine dönüşebilme potansiyeli*. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 255-280.
- Karagöl, E. T., & Kızılkaya, M. (2015). *Rusya-AB-Türkiye üçgeninde Türk Akımı*. *Seta Perspektif*, 105, 1-6.
- Keypour, J. (2022). *Replacing Russian gas with that of the United States: A critical analysis from the European Union energy security perspective*. *Russian Journal of Economics*, 8(2), 189-206.
- Kısacık, S. (2019). 21. yüzyılda Avrupa Birliği’nin enerji güvenliği politikaları bağlamında Akdeniz bölgesinin önemi. In H. Çomak & Ş. B. Şeker (Eds.), *Akdeniz jeopolitiği* (1. baskı, ss. 1101–1127). Nobel Yayıncılık.
- Lutterbeck, D., & Engelbrecht, G. (2009). *The West and Russia in the Mediterranean: Towards a renewed rivalry?* *Mediterranean Politics*, 14(3), 385-406.
- Machiavelli, N. (1993). *The prince (1513)*. *Hertfordshire: Wordsworth Editions*.

- Mira, E. R. (2022). *Türkiye–Libya arasında imzalanan “Akdeniz’de deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin mutabakat muhtırası”nın Türk dış politikasına etkisi*. Anadolu Strateji Dergisi, 4(1), 17-37.
- Morgenthau, H. (1958). Realism in international politics. *Naval War College Review*, 10(5), 1-15.
- Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., & Clinton, W. D. (1985, February). *Politics among nations: The struggle for power and peace*.
- Papada, L., & Kaliampakos, D. (2016). Measuring energy poverty in Greece. *Energy Policy*, 94, 157-165.
- Peker, H. S., Oktay, K. Ö., & Şensoy, Y. (2019). *Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanları ve enerji kaynakları çerçevesinde Türkiye’nin enerji güvenliği*. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 8(1), 85-106.
- Prontera, A., & Ruszel, M. (2017). Energy Security in the Eastern Mediterranean. *Middle East Policy*, 24(3).
- Reuters. (22 Temmuz 2012). *Blast rocks Egypt’s gas pipeline to Israel, Jordan*. <https://www.reuters.com/article/world/blast-rocks-egypt-s-gas-pipeline-to-israel-jordan-idusbre86100t/> (Erişim tarihi: 24.04.2025)
- Sarp, A. (2019). *Avrupa Birliğinden Avrupa Enerji Birliğine yol haritası ve Türk-Rus-Azeri enerji koridorunun analizi* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şahin, İ. (2020). *Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kıta sahanlığı anlaşması*. Adalet Dergisi, (65), 51-70.
- Sørensen, G., Møller, J., & Jackson, R. H. (2022). *Introduction to international relations: theories and approaches*. Oxford university press.
- Sıvış, E. (2019). *ABD’nin Avrupa enerji pazarına yönelik izlediği dış politika: Kaya gazı devrimi ve Avrupa pazarında Rus hâkimiyetine karşı LNG hamlesi*. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(3), 2177-2202.
- Stergiou, A. (15 Şubat 2024). *Between conflict and survival: The new energy geopolitics of the Eastern Mediterranean*. <https://www.e-ir.info/2024/02/15/between-conflict-and-survival-the-new-energy-geopolitics-of-the-eastern-mediterranean/> (Erişim tarihi: 24.04.2025)
- Stern, J. (2020). *The role of gases in the European energy transition*. Russian Journal of Economics, 6(4), 390-405.
- Turan, İ., & Çelikoğlu, Ş. (2023). *Enerji güvenliği açısından Sakarya Gaz Sahası*.
- Waltz, K. N. (1967). *International structure, national force, and the balance of world power*. Journal of International Affairs, 21(2), 215-231.
- Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press.
- Yılmaz, E. (2018). *Doğu Akdeniz’de enerji çıkmazı*. Seta Perspektif, 188, 1-5.
- Yiğit, C., & Gürel, S. (2020). Morgenthau, tutucu aktör ve düzensiz göç: Türkiye’nin Ortadoğu stratejisinin göç alan ülke olmasıyla ilişkisi. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 3(2), 142-155.